

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДУ «НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ВИЩОЇ
ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ»
РЕГІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ ЦЕНТР БНАУ**

**Матеріали
міжнародної науково-практичної конференції**

**АГРАРНА ОСВІТА ТА НАУКА:
ДОСЯГНЕННЯ, РОЛЬ, ФАКТОРИ РОСТУ**

**«Інноваційні технології в агрономії, землеустрої,
лісовому та садово-парковому господарстві»**

30 жовтня 2020 року

Біла Церква
2020

зменшення втрат із ґрунту поживних речовин і вологи, а також вирішення питань зниження собівартості продукції [3, 4, 5].

У зв'язку з тим, що механічний обробіток ґрунту не забезпечує 100 % чистоти посівів від бур'янів, то тільки раціональне використання агротехнічних прийомів із застосуванням високоефективних гербіцидів може призвести до збільшення врожайності коренеплодів і зниження затрат праці та енергоносіїв [1, 6, 8, 9].

Дослідження з вивчення впливу інтенсивності обробітку ґрунту під час догляду за посівами на продуктивність буряків цукрових проводилися впродовж 2017–2018 років у ФГ «Расавське» Кагарлицького району Київської області на чорноземі типовому малогумусному грубо-пилувато суглинковому.

Для боротьби з бур'янами вносили післясходові гербіциди Бетанал «Прогрес» та Центуріон в дозах 1,5 + 0,8 л/га в два прийоми, перший у фазі першої пари справжніх листків, а другий – через 10–15 днів залежно від появи другої хвилі забур'яненості посівів.

Наші дослідження показали, що в період змикання листків у міжряддях в орному шарі ґрунту вміст агрономічно цінних агрегатів розміром 10–0,25 мм найвищим був на ділянках без міжрядних розпушувань (73,1 %), що на 7,9 % більше, ніж на ділянках з трьохразовим розпушуванням ґрунту.

Порівняно з контролем при проведенні дворазового розпушування міжрядь загальна кількість бур'янів зменшилась на 8,8 шт./м², при одноразовому рихленні на 22,3, а при виключенні міжрядних розпушувань – на 31,9 шт./м².

У середньому за роки досліджень урожайність коренеплодів порівняно з контролем (триразове розпушування міжрядь) збільшилась на 1,5 т/га при застосуванні дворазового розпушування міжрядь, на 3,0 т/га при одноразовому рихленні і на 3,4 т/га при виключенні міжрядних розпушувань ґрунту під час догляду за посівами.

Цукристість коренеплодів, вирощених на ділянках без міжрядних розпушувань ґрунту порівняно з контролем знизилася на 0,8 %, проте за рахунок вищої їх урожайності збір цукру зріс на 0,3 т/га, а вихід цукру на заводі завдяки поліпшенню технологічних якостей – на 0,36 т/га.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Сівозміни, обробіток ґрунту та удобрення в зонах бурякосіяння / Барштейн Л.А. та ін. К.: Тенар, 2002. 488 с.
2. Технології різного рівня інтенсивності / Герасименко О.В. та ін. Цукрові Буряки. 2002. № 3. 7 с., 20 с.
3. Даньков В.Я. Чи треба розпушувати міжряддя? Агроном. 2004. № 2. С. 23–25.
4. Заришняк А.С., Савчук К.А. Добрива – головний фактор підвищення продуктивності цукрових буряків. Цукрові буряки. 2005. № 4. С. 4–5.
5. Ефективність міжрядних обробітків / Мацевецька Н.М. та ін. Цукрові буряки. 2004. № 2. С. 8–9.
6. Нонаенко А.К. Количество междурядных обработок и продуктивность сахарной свеклы. Земледелие. 2004. № 2. С. 25–26.
7. Парфенюк Г.І. Цукрові буряки: біологізація інтенсивних технологій. Цукрові буряки. 2002. № 6. 9 с., 15 с.
8. П'ятківський М. Цукрові буряки: більше уваги весняно-польовим роботам. Агроном. 2007. № 1. С. 46–47.
9. Особливості догляду за посівами цукрових буряків / Роїк М.В. та ін. Цукрові буряки. 2012. № 2–3. С. 37–40.

УДК 632.76:504.3(477.4)

ГОРНОВСЬКА С.В., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ БІОЛОГІЇ ТА ШКІДЛИВІСТЬ КРАВЧИКА-ГОЛОВАЧА (*LETHRUSAPTERUS LAXM.*) В АГРОЦЕНОЗАХ ЛІСОСТЕПУ

Наведено результати досліджень щодо поширеності і шкідливості кравчика-головача в агроценозах Лісостепу України. Вивчено особливості його біології, доведено, що він є домінуючим фітофагом на посівах соняшнику.

Ключові слова: кравчик-головач, шкідливість, соняшник, фітофаг, колонії.

Кравчик – широкий поліфаг, який практично пошкоджує всі культури і дикорослі рослини, при цьому надає перевагу молодим пагонам, що щойно відросли, молодим листкам, розсаді овочевих культур. Шкідливість полягає в тому, що навесні в період нарощування фітомаси шкідник грубо об’їдає листки, пагони та суцвіття зазначених рослин з метою заготівлі корму для своїх личинок [4].

Метою наших досліджень було детальне вивчення особливостей біології кравчика-головач, його шкідливості на посівах соняшнику, уточнення та обґрунтування порогових рівнів чисельності.

Дослідження проводилися в ПП «Коломієць» Тетіївського району Київської області у квітні-липні 2020 року. Спостерігали за розвитком популяції кравчика згідно з існуючими загальноприйнятими методиками та методичними рекомендаціями Б.В. Добровольського [1], В.Ф. Дрозди [2], С.О. Трибеля [3].

На основі наших експериментів встановлено, що кравчик-головач є ранньовесняним шкідником. У весняний період він живиться дикорослими рослинами: подорожником ланцетолистим (*Plantago lanceolata* L.), кульбабою лікарською (*Taraxacum officinale* L.), жовтим осотом шорстким (*Sonchus asper* L.), полином гірким (*Artemisia absinthium* L.) та пирієм повзучим (*Agropyrum repens* L.). На початку вегетації соняшнику та овочевих кравчик-головач переходить на культурні рослини. Це пов’язано з тим, що харчова (енергетична) цінність цих культур значно вища.

Встановлено, що рухова активність кравчиків зазвичай розпочинається з 6 години ранку. В обідню пору з 12 до 15 години заготівля корму призупиняється і закінчується фуражування їжі шкідниками після 21-ї години. Пройдений шлях під час пошуку кормових рослин шкідником становить до 4,5 м. За день фітофаг здійснює 5–7 походів за кормом.

Дослідження засвідчили, що фітофаг не має вираженої конкурентоспроможності з іншими шкідниками, оскільки період його живлення припадає на самі ранні етапи розвитку культурних рослин.

Чисельність кравчика-головача визначали візуальними обліками на основі підрахунків кількості нір на певній площі та ґрунтовими розкопками.

Внаслідок ґрунтових розкопок в умовах фермерського господарства початкова чисельність кравчика становила 4–8 нір/м², а в період масового виходу із зимової діапаузи досягала 10–16 нір/м².

Вивчаючи живлення кравчика-головача дикорослими рослинами встановили, що чисельність шкідника на подорожнику ланцетолистому становили 1,0–1,4, на кульбабі лікарській – 0,6–0,9, осоті жовтому – 0,4–0,8, пирію повзучому – 0,3–0,5 і полину гіркому – 0,1–0,2 екз./м².

Протягом усього періоду розвитку шкідника вивчали його біологію. Це дало змогу розробити агротехнічні та хімічні методи захисту.

Під час застосування хімічних препаратів враховували біологічну особливість кравчика, яка полягає в тому, що його колонії формуються за межами агроценозів, звідки імаго мігрують на насадження і заготовляють корм. Тому обробка крайових смуг є найбільш ефективною. Ці заходи проводились при низькій чисельності кравчика 4–5 нір/1 м². Смертність особин досягала 92 %.

Встановлено, що хімічний спосіб контролювання чисельності фітофага є найефективнішим.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Добровольський Б.В. Фенология насекомых – вредителей сельскохозяйственных культур. Защита растений от вредителей и болезней. 1963. № 9. 62 с.
2. Дрозда В.Ф. Кравчик. Захист рослин. 1997. № 7. 34 с.
3. Трибель С.О. Методики випробовування і застосування пестицидів. К.: Світ, 2001. С. 174–175.
4. Соняшник: шкідники й хвороби / В.П. Федоренко та ін. Пропозиція. 2006. №6. С. 96–97.